

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2017.4.26.
COM(2017) 206 final

VITADOKUMENTUM
EURÓPA SZOCIÁLIS DIMENZIÓJÁRÓL

2017. március 1-jén az Európai Bizottság fehér könyvet terjesztett elő Európa jövőjéről, ezzel széles körű eszmecsere vette kezdetét a 27 tagállam között arról, hogy hogy milyen legyen a jövő Európai Uniója.

„Olyan Uniót szeretnénk, melyben a polgárok számára a kulturális és szociális fejlődés, valamint a gazdasági növekedés egyre bővülő lehetőségei állnak rendelkezésre” – Európa 60. születésnapja alkalmával tett, 2017. március 25-i Római Nyilatkozat. Az elmúlt hat évtizedben az európai integráció komoly sikereket tudhat maga mögött a téren, hogy ilyen lehetőségeket teremtsen valamennyi polgára számára, és minden tagállamban növelje a társadalmi jólétet.

E rendkívüli vívmányok ellenére Európa-szerte folyamatosan fennálló kihívásokkal kell szembenézni. A gazdasági válság mély nyomokat hagyott az emberek életében és társadalmainkban. Kételyek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a nyílt piacokkal és társadalmakkal, az innovációval és technológiai átállásokkal járó előnyök és kihívások egyenletesen oszlanak-e el. Csorbult a bizalom az iránt, hogy Európa képes a jövő alakítására, valamint méltányos és virágzó társadalmak megteremtésére.

Közös szociális törekvéseink lehetőséget kínálnak arra, hogy újra elnyerjük a társadalom támogatását és kezünkbe vegyünk jövőnk irányítását. Világszinten Európa országaiban legnagyobb a társadalmi egyenlőség – és ezt Unió-szerte nagyon magasra értéklik. Jóllehet a gazdasági fejlődés és a társadalmi hagyományok terén továbbra is vannak különbségek az országok között, egyre jobban megerősítettük az egyéni és kollektív szociális jogokat, valamint európai és nemzeti szinten egyaránt fejlesztettük a szociális partnerekkel folytatott együttműködést. Az uniós keret hatékonyabb szakpolitikákat és méltányosabb társadalmi eredményeket mozdított elő.

A jövőbe tekintő vitának arról kell szólnia, hogy szociális modelljeinket hogyan igazíthatjuk a jelenlegi és jövőbeni kihívásokhoz, és hogyan élénkíthetjük Európa szociális szellemét. Az Európai Bizottság az Európa szociális dimenziójáról szóló jelen vitaanyaggal járul hozzá e vitához. Felvázolja a trendeket és kihívásokat, és ami még fontosabb, utakat nyit afelé, hogy vágyainkat hogyan válthassuk valóra, hogyan vártezzük fel az európai polgárokat a 2025-re kialakuló világra, valamint hogyan erősítsük és tegyük alkalmazkodóbbá társadalmainkat.

A szociális Európa mögött szilárd gazdasági, szociális és politikai érvek húzódnak. Most arra van szükség, hogy megegyezünk annak jövőbeni formájáról.

Sok mindenért kell küzdenünk, és sok mindent át kell gondolnunk.

„Ezekben a változó időkben, és tudatában polgáraink aggályainak, elkötelezzük magunkat a római program mellett, és az alábbiakon fogunk munkálkodni: olyan Unió, amely a fenntartható fejlődés alapjain nyugszik és amely előmozdítja a gazdasági és társadalmi fejlődést, a kohéziót és a konvergenciát, ugyanakkor megőrzi a belső piac integritását; az egyes nemzeti rendszerek különbözőségeinek és a szociális partnerek kulcsszerepének figyelembevételével működő Unió; a nők és a férfiak egyenlőségét előmozdító, valamint mindenki számára jogokat és egyenlő esélyeket biztosító Unió; olyan Unió, amely felveszi a küzdelmet a munkanélküliséggel, a diszkriminációval, a társadalmi kirekesztődéssel és a szegénységgel; olyan Unió, ahol a fiatalok a lehető legjobb oktatásban és képzésben részesülnek és a kontinensen bárhol tanulhatnak és vállalhatnak munkát; kulturális örökségünket megőrző és a kultúrák sokféleségét előmozdító Unió.”

*Az uniós vezetők Római Nyilatkozata, 2017.
március 25.*

1. Európai szociális dimenziója

Világszinten tekintve az európai társadalmak virágzó és jó anyagi körülményeket biztosító lakóhelynek számítanak. Az európai társadalmakban nyújtott szociális védelem a legmagasabb a világon, és a jólét, humán fejlődés és életminőség terén is élen járunk. Az európaiak ezt meg is erősítik. Általánosságban boldognak vallják magukat, és elégedettek életükkel. Mégis, amikor a jövőre vonatkozóan kérdezik meg őket, sokan aggodalmuknak és kétségeknek adnak hangot, különösen a jövő generációival kapcsolatban.

Az aggodalmak jelentősen eltérnek az egyének, régiók és országok között, de vannak közös kihívások. Az összes tagállam radiális változásokon ment keresztül, amelyek jelentősen kihatottak az emberek mindennapi életére. A közép- és kelet-európai tagállamokban a polgárok még mindig szembesülnek a 90-es évek óta tapasztalt, gyors ütemben zajló társadalmi átalakulás következményeivel. Más országokban az évtizedek óta legsúlyosabb gazdasági és társadalmi válság még most is mélyen érezteti hatását, még akkor is, ha jelenleg viszonylag jobb a helyzet. A jövőre tekintve elmondható, hogy az összes tagállamban rohamos és mélyreható változások mennek végbe: a népességelöregedéstől az új családmodellekig, a digitalizálás sebességétől az új munkaformákig, valamint a globalizációval és az urbanizációval járó hatásokig.

E trendek közül sok eddig példa nélkül álló lehetőségeket kínál a szabad választás, az egészségesebb és hosszabb élet, a jobb életkörülmények, valamint az innovatívabb és nyitottabb társadalmak tekintetében. Ugyanakkor új kérdéseket is felvetnek. Vajon mindannyiunk számára elérhetőek e lehetőségek? Egyénileg és társadalomként felkészültünk-e az előttünk álló változásokra? A jelenleg végbemenő számos átalakulás üteme és összetettsége sokak számára életük megzavarásának és elbizonytalanításának, általánosabban pedig az egyenlőtlenségnek és igazságtalanságnak érzetét kelti, és azok valós veszélyével fenyeget.

Eltérőek a nézetek azzal kapcsolatban, hogy vajon „Európa” oka vagy megoldása a problémáknak. Ez részben azért van, mert a „szociális Európa” fogalma a társadalom különböző rétegei számára mást jelent és más jelentőséggel bír.

Egyeseknek a „szociális Európa” fogalma pusztán üres frázis, és az EU-t a globális piaci erők katalizátorának, a kereskedelmi érdekek eszközének, valamint a korlátok és keretek nélküli egységes piac okozta „szociális dömping” veszélyforrásának tekintik.

Mások azt is megkérdőjelezik, hogy egyáltalán szükség van-e az Európai Unió szociális dimenziójára, mivel szerintük a szociális kérdések kizárólag nemzeti és regionális kormányaik hatáskörébe tartoznak. Sőt, vannak, akik az EU szociálpolitikáját és minimumkövetelményeit a versenyt kizorító eszközöknek tekintik.

Ismét mások számára pedig a „szociális Európa” alapvetően fontos ahhoz, hogy az EU demokratikus, összetartó, kulturálisan sokszínű és virágzó társadalmakat segítsen elő. Ez magában foglalja a gazdasági és társadalmi haladást, a megkülönböztetés és a társadalmi kirekesztés leküzdését, az európaiak munkaerőpiacra való felvértezését, valamint annak lehetővé tételét, hogy teljes értékű életet élhessenek. Fentiek Európát úgy tekintik, mint a legjobb pajzs az európaiak védelmére és

szerepvállalási lehetőségeik megerősítésére, valamint közös értékeink megóvására, különösen akkor, amikor itthon és külföldön egyre nagyobb a veszély és a bizonytalanság.

Európa világszinten élen áll az életminőséget illetően

Kanada

Várható élettartam	↑	82,2
Boldogság	😊	7,3
Fizetett szabadság	☂	10
Szülési szabadság	👩	8,2
Nem munkával töltött idő	🕒	14,4

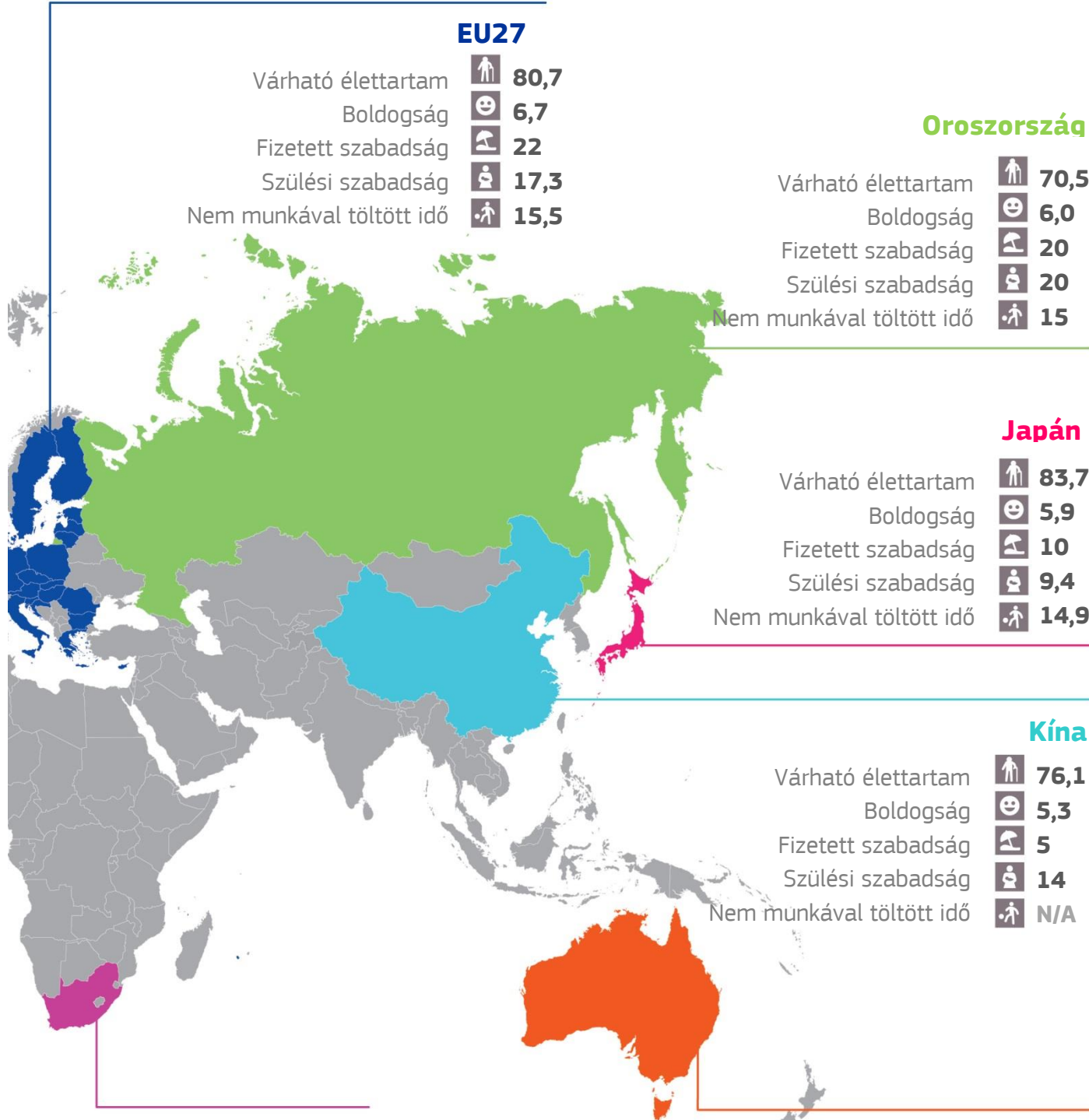
Egyesült

Várható élettartam	↑	79,3
Boldogság	😊	7,0
Fizetett szabadság	☂	0
Szülési szabadság	👩	0
Nem munkával töltött idő	🕒	14,5

Brazília

Várható élettartam	↑	75,0
Boldogság	😊	6,6
Fizetett szabadság	☂	22
Szülési szabadság	👩	17
Nem munkával töltött idő	🕒	15

- ↑ Születéskori várható élettartam években
- 😊 Index (a 10 legboldogabb)
- ☂ A fizetett éves szabadság minimális időtartama napokban
- 👩 Teljes mértékben fizetett szülési szabadság hetekben
- 🕒 Az emberek szabadidőre és saját magukra fordított ideje napi szinten, órákban

EU27

Várható élettartam		80,7
Boldogság		6,7
Fizetett szabadság		22
Szülési szabadság		17,3
Nem munkával töltött idő		15,5

Oroszország

Várható élettartam		70,5
Boldogság		6,0
Fizetett szabadság		20
Szülési szabadság		20
Nem munkával töltött idő		15

Japán

Várható élettartam		83,7
Boldogság		5,9
Fizetett szabadság		10
Szülési szabadság		9,4
Nem munkával töltött idő		14,9

Kína

Várható élettartam		76,1
Boldogság		5,3
Fizetett szabadság		5
Szülési szabadság		14
Nem munkával töltött idő		N/A

Dél-Afrika

Várható élettartam		62,9
Boldogság		4,8
Fizetett szabadság		15
Szülési szabadság		10,2
Nem munkával töltött idő		N/A

Ausztrália

Várható élettartam		82,8
Boldogság		7,3
Fizetett szabadság		20
Szülési szabadság		2,5
Nem munkával töltött idő		14,4

Az Európai Uniónak mindig is volt gazdasági ambícióihoz szorosan kapcsolódó szociális vonatkozása. Amióta a római szerződések 1957-ben jogba foglalták a nők és férfiak egyenlő díjazásának elvét, a munkakörülmények és az életszínvonal javítása, valamint a nemek közötti egyenlőség mindig is az EU központi célkitűzése volt. Azóta a szociális dimenzió fejlesztése az egységes piac és az uniós polgárság fogalmának elmélyítésével párhuzamosan ment végbe, egyenlő versenyfeltételeket és alapvető jogokat garantálva az országok között.

60 év alatt hosszú utat tettünk meg. Az Európai Unió Alapjogi Chartájától az Egyesült Nemzetek Szervezetének fenntartható fejlesztési céljaiig erőteljes európai és nemzetközi elkötelezettség alakult ki az alapvető értékek, jogok és szociális célkitűzések fenntartása iránt. Európa kézzel fogható hatást gyakorol mindennapi életünkre: legyen szó az oktatásról, a munkahelyen vagy otthon töltött időről, nyaralásról vagy a nyugdíjas évekről.

A 27 tagállamból álló Európai Unió jövőjének alakításán munkálkodva időszerű és elengedhetetlen, hogy beszéljünk Uniónk szociális dimenziójáról. Az elmúlt években Európa a „tűzoltással” volt elfoglalva, egyik válságot a másik után kellett megoldania. Most itt az ideje annak, hogy levonjuk a tanulságokat és új fejezetet nyissunk. Ehhez először hosszabb távra kell kitekintenünk, és szembe kell néznünk gazdaságunk és társadalmunk mélyrehatóbb átalakulásával.

E vitadokumentum és a fehér könyvből fakadó kiterjedtebb vita lehetővé teszi, hogy együtt tekintsünk előre. Ennek köszönhetően közösen határozhatjuk meg és adhatunk értelmet Európa szociális dimenziójának, amely a már meglévő, és a 21. század realitásának megfelelő vívmányainkra épít. Azt mutatja, hogy honnan jövünk, jelenleg hol tartunk, és merre léphetünk tovább. Nemcsak az országok és régiók közötti különbségeket hangsúlyozza, hanem a közös kihívást is. Rákérdez arra, hogy az EU-nak milyen szerepet kell játszani, és hogyan működhet hatékonyabban együtt a tagállamokkal, a szociális partnerekkel, valamint általánosságban a civil társadalommal.

A fehér könyvhöz hasonlóan, az itt előterjesztett gondolatok nem előíró jellegűek, és nem is korlátozóak. Céljuk a vita megnyitása, hogy abból körvonalazódhasson, milyen fellépésre van szükség.

2. Napjaink szociális valósága

A kihívások és lehetséges szakpolitikai opciók felvázolása előtt érdemes megnéznünk a 27 ország jelenlegi helyzetét.

A szociális valóság – lakóhelytől és a munkavégzés helyétől függően – eltérő képet mutat Európán belül. Fontos közös jellemzők ellenére Európa különféle hagyományoknak, tapasztalatoknak és körülményeknek ad otthont. Az oktatás és az egészségügy, a foglalkoztatási minták, a bérek, a jövedelmek és a szociális védelmi rendszer terén továbbra is jelentős eltérések mutatkoznak.

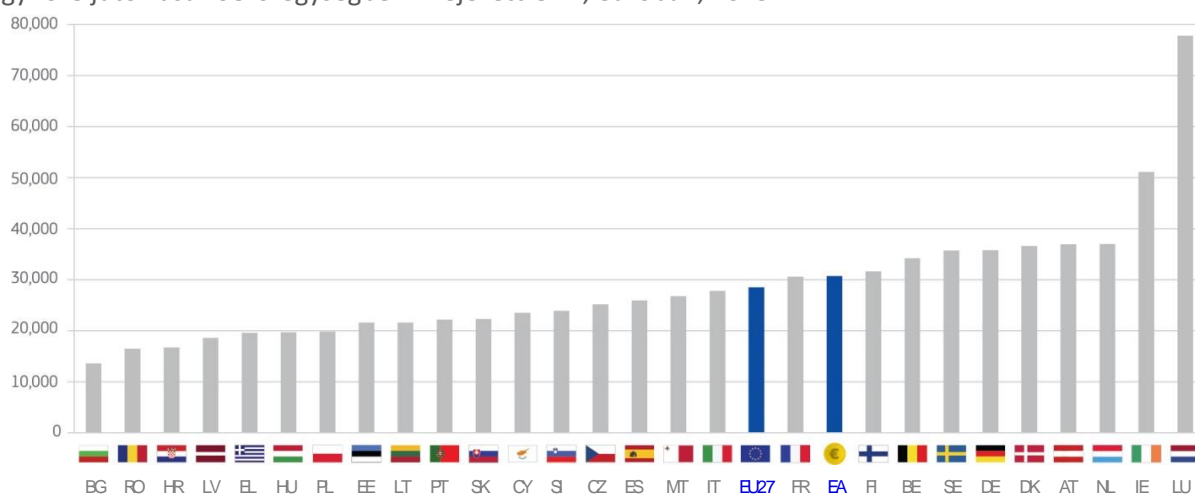
Jóllehet Európa lábadozik a válságból, továbbra is eltérések mutatkoznak az országok és régiók között. Európa mindig is a magasabb életszínvonalhoz kívánt közelíteni. A múltban e konvergencia szinte mindig automatikusan történt a belső piac és az uniós alapokból nyújtott támogatás révén, olyannyira, hogy a Világbank „konvergenciagépezetként” kezdte emlegetni az EU-t. Az elmúlt

években azonban, a legjobban teljesítők gyors előrelépésével a konvergencia folyamata jelentősen lassult, sőt meg is torpant. Mi lehet ennek az oka és miért jelent problémát?

A konvergencia előnyei sokrétűek. Társadalmaink és Uniónk összetartóbbá és stabilabbá vált. Ha az élet- és munkakörülmények közelítenek egymáshoz, akkor az emberek szabad választásukból költöznek egy másik országba, nem pusztán gazdasági kényszer által vezérelve. Ha a gazdasági teljesítmény konvergenciáját idővel a társadalmi jólét konvergenciája is követi, csökken a „szociális dömpingtől” való félelem, és nő az egységes piac támogatottsága. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a konvergencia belátható időn belül bekövetkezzen, hogy az országok, emberek és a vállalkozások alkalmazkodhassanak ahhoz.

Európa-szerte eltérő az életszínvonal

Egy főre jutó vásárlóerő-egységben kifejezett GDP, euróban, 2015

Forrás: Európai Bizottság

Az életszínvonal gazdasági mutatói Európa-szerte jelentős eltéréseket tükröznek. Sőt, még a nemzeti átlagokból sem látszik a teljes kép, mivel elfedik a tagállamok területén belül fennálló még jelentősebb eltéréseket, amelyek abból adódhatnak, hogy a kevésbé tehető országokban is van néhány gazdagabb terület, és ez fordítva is igaz. A fővárosokban általában jelentősen jobb az anyagi helyzet, mint máshol. Jelenleg például Pozsony az EU 5., Prága pedig a 6. leggazdagabb régiója az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) tekintetében.

A 2008–2014 közötti időszakban az EU-n belül a lengyel Mazóvia régió mutatatta a legrohamosabb gazdasági növekedést, e régióban található a lengyel főváros, Varsó. 2008-ban a Mazóviában mért egy főre jutó GDP 17,1 %-kal maradt el az EU-átlagtól, 2014-re azonban 8,4 %-kal haladta meg az EU28 átlagát.

A mezőgazdasági alapokból nyújtott támogatásnak köszönhetően jelentősen javult az Európa területének háromnegyed részét kitevő vidéki területek fejlesztése is.

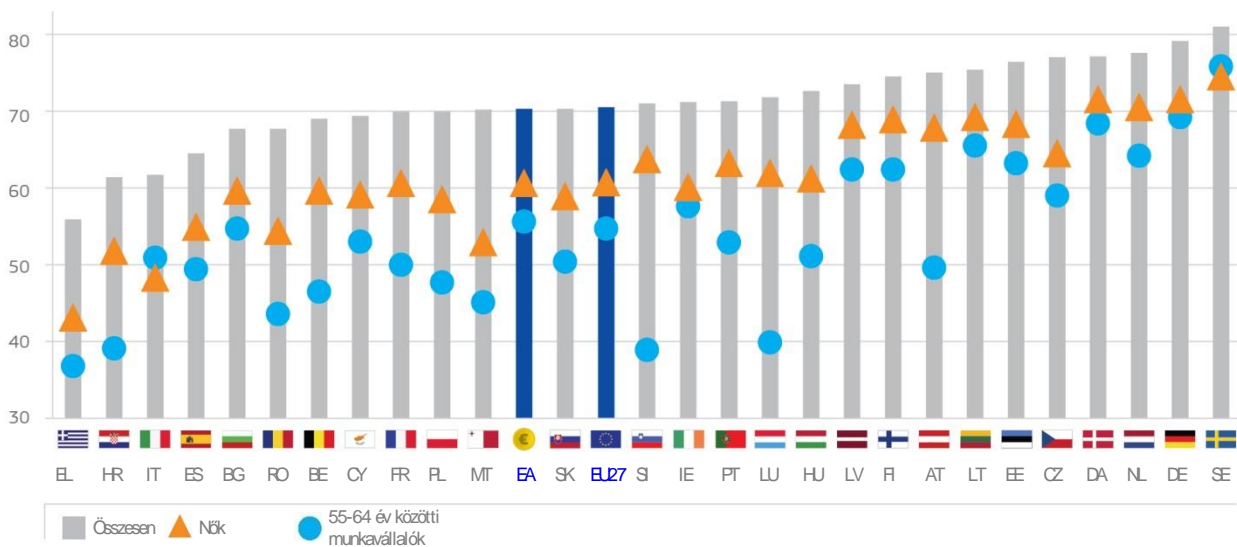
a fiatalabb generációkat érintette. 2016 végén az ifjúsági munkanélküliségi ráta 18 % volt az EU-ban, és 20 % az euróövezetben. Görögországban, Spanyolországban és Olaszország 40 % körüli volt. A második világháború óta először kell számolni annak komoly veszélyével, hogy napjaink fiatal felnőttjei – a valaha létezett legiskolázottabb generáció – végül a szüleikénél rosszabb anyagi helyzetbe kerülnek.

A határozott fellépésnek és nehéz döntéseknek köszönhetően a gazdaság újra a növekedési pályára állt, a munkanélküliségi ráták az összes tagállamban csökkennek. Az EU-ban és az euróövezetben egyaránt most legalacsonyabb a munkanélküliség 2009 óta. Ez részben annak tulajdonítható, hogy a fiatalok az ifjúsági garancia programon keresztül megerősített személyre szabott támogatást kapnak.

Eltérések a foglalkoztatási ráták:

A munkaképes korú népesség ténylegesen foglalkoztatott arányát – azaz a foglalkoztatási rátát – tekintve szintén nagy eltérések mutatkoznak az országok között. Svédországban, Németországban, Hollandiában, Dániában, a Cseh Köztársaságban, Észtországban, Litvániában és Ausztriában 75 %-nál magasabb a foglalkoztatási ráta, ami megfelel az összes uniós tagállam által közösen elfogadott, 2020-ig elérendő célnak. A nők és az 55 éven felüliek részvétele a munkaerőpiacon eltéréseket mutat a tagállamokban. Jóllehet foglalkoztatási rátájuk kezd felzárkózni, mindkét csoport továbbra is jelentősen alulfoglalkoztatott.

Eltérések a foglalkoztatási ráták: növekednek ugyan, de továbbra is alacsonyok a nők és idősebb munkavállalók körében
%-ban, 2016 negyedik negyedéve

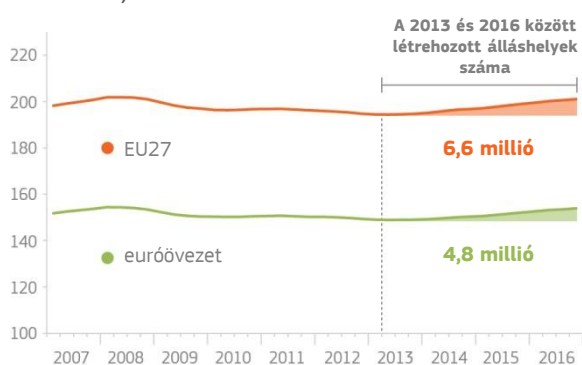
Forrás: Európai Bizottság

A munkanélküliségi ráták javulásával párhuzamosan a foglalkoztatási ráták is javulnak. Az EU foglalkoztatási rátája a 2010-ben, azaz a célérték kitűzésekor mért 69 %-ról 2016 negyedik

negyedében 71 %-ra emelkedett. Az EU27-ben ma minden eddiginél többen dolgoznak: a foglalkoztatottak száma 201 millió, ebből 154 millió az euróövezetben.

A javulás nagyban tükrözi azt, hogy a nők egyre növekvő számban vannak jelen a munkaerőpiacon. E tendenciához hozzájárul többek között a szolgáltatási ágazaton belüli munkahelyteremtés, a jobb gyermekgondozó létesítmények, valamint a második keresőket munkavállalástól eltántorító adótényezők megszüntetése, annak ellenére, hogy a nemek közötti különbségek továbbra is jelentősek. A javulás azt is tükrözi, hogy egyre többen maradnak hosszabb ideig foglalkoztatásban. Ez részben a múltbeli nyugdíjreformokból fakad, részben pedig annak köszönhető, hogy Európa-szerte jobbak egyrészt a készségek, másrészt az egészségügyi és munkakörülmények.

A foglalkoztatás fokozatosan helyreáll és folyamatosan növekszik millióban, 2007–2016

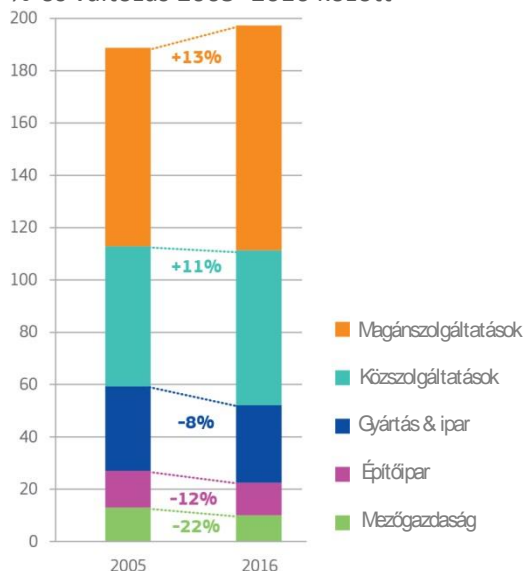

Forrás: Európai Bizottság

Az újonnan létrehozott álláshelyek többsége jó minőségű álláshely abban az értelemben, hogy megfelelő jövedelmet, munkaerőpiaci biztonságot és támogató munkakörnyezetet biztosít. Sok álláshelyet a szolgáltatási ágazatban hoznak létre, amely ágazatra jellemző, hogy magasan képzett munkaerőt alkalmaz. A legnagyobb arányú munkahelyteremtés az információ és kommunikáció, az adminisztratív és támogatási szolgáltatások, valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek területén mutatkozik. Ezen új álláshelyek 85 %-a kis- és középvállalkozásokban jön létre.

A munkahelyteremtés elsősorban a szolgáltatási ágazatban jellemző

Foglalkoztatás ágazati bontás szerint az EU27-ben, millióban
%-os változás 2005–2016 között

Forrás: Európai Bizottság

A szociális védelmi rendszerek Európa-szerte eltérőek

A munkaerőpiacon túl az EU 27 tagállamában különféle jóléti és szociális védelmi rendszerek működnek a politikai preferenciáktól és költségvetéstől függően. 2015-ben az EU-ban az összes közkiadásból mintegy 40 % volt a szociális védelemre fordított államháztartási kiadás, ami a GDP közel egyötöde. Nyolc tagállam – Finnország, Franciaország, Dánia, Ausztria, Olaszország, Svédország, Görögország és Belgium – GDP-je legalább 20 %-át fordította szociális védelemre.

A szociális védőháló különböző működési módjai mögött a múlt századból örökölt különféle hagyományok rejlenek. A szociális védőháló a 19. század végén jöttek létre Európában, és eredetileg az iparosodás korának kihívásait kívánták megválaszolni (ld. I. melléklet). Az ilyen rendszerek többségét a második világháború után alakították ki, másokat viszont csak a 80-as és 90-es években fejlesztettek ki teljes mértékben. A különbségek közül legmeghatározóbb a költségvetés nagysága és elosztásának módja, a finanszírozás forrása, a lakosságon belül a kockázatfedezés foka, valamint a szociális partnerek szerepe.

A szociális védelmi rendszerek – az adózással együtt – segítenek csökkenteni a jövedelmek terén fennálló egyenlőtlenségeket. Manapság a világon Európa országaiban a legnagyobb a társadalmi egyenlőség, jóllehet továbbra is jelentős eltérések mutatkoznak. Átlagosan a háztartások leggazdagabb 20 %-a ötször annyit keres, mint a legszegényebb 20 %. E mérés szerint a jövedelemszintek között a legnagyobb egyenlőtlenség Romániában, Litvániában, Bulgáriában,

Lettországból, Cipruson, Észtországban és Olaszországban mutatkozik. A tagállami régiók között is jelentős egyenlőtlenség mutatkozik a jövedelemszintekben.

A válság erősen érezte hatását számos európai polgár életében, akiknek stagnáló vagy visszaeső jövedelemmel kellett boldogulniuk. Jóllehet a nettó reáljövedelem – más szóval a háztartások adózás után megmaradó jövedelme – nemrégiben újra emelkedni kezdett, e jövedelemszintek nagyjából megfelelnek a 2008-as szintnek.

Végül pedig, a szegénység kockázata még tehető társadalmainkban is jelentős marad. Az EU27 népességének közel egynegyedét veszélyezteti a szegénység vagy a szociális kirekesztődés. A gyermekszegénység szintén változatlanul magas, sőt egyes tagállamokban tovább emelkedik. Ez azt jelenti, hogy e gyerekek esetében korlátozott az egészségügyi ellátás igénybevételének lehetősége, magasabb az iskolából való lemorzsolódás valószínűsége, felnőttként pedig a munkanélküliség és a szegénység kockázata. 2010-ben az uniós vezetők elkötelezték magukat amellett, hogy 2020-ra 20 millióval csökkentsék a szegénységi küszöb alatt élők számát, mára viszont Európa távol áll attól, hogy teljesítse e célkitűzést. Eddig a fentiek száma 1,7 millióval nőtt a szegénység küszöbén lévők száma.

Mi segíthet abban, hogy társadalmaink és gazdaságaink ellenállhassanak a válságnak?

A 2008-ban kitört pénzügyi és gazdasági világválság Uniónk számos részén magas munkanélküliséget, valamint jelentős államadósságot és magánszektori adósságállományt hagyott maga után. Számos polgár és család került minden korábbinál nehezebb helyzetbe, és küzd a boldogulással. A válság még jobban kiélezte a már jó ideje fennálló problémákat, és így egyes országokat a többinél is súlyosabban érintett. Egyes országokban kedvezőbb volt a befektetési környezet, egyes vállalkozások versenyképesebbek voltak, egyes munkaerőpiacoknak és szociális rendszereknek jobban sikerült elnyelni a sokkokat, és így hatékonyabban tudták kivédeni a válság negatív hatásait.

A legnagyobb ellenállóképeséget tanúsító országokban is szűntek meg munkahelyek, de a vállalkozásoknak gyorsabban sikerült új álláshelyeket teremteniük. A szociális biztonsági rendszerek – különösen az álláskeresői járadékok – segítettek az embereknek abban, hogy megbirkózhassanak az átállással, a közszolgálatok pedig az átképzésre és a munkaerőpiacra való visszaüllesztésre helyezték a hangsúlyt. A minimumjövedelem-rendszerek segítettek abban, hogy az emberek kielégíthessék alapvető szükségleteiket és méltóságban élhessenek. Az olyan országok, amelyekben a szociális partnereket komolyan bevonták a munkaerőpiaci reformokba, tartós, pozitív eredményeket mutattak fel, mivel a szociális partnerek bevonásával sikerült biztosítani, hogy az érdekelt felek széles köre aktívan felelősséget vállaljon a reformfolyamatért.

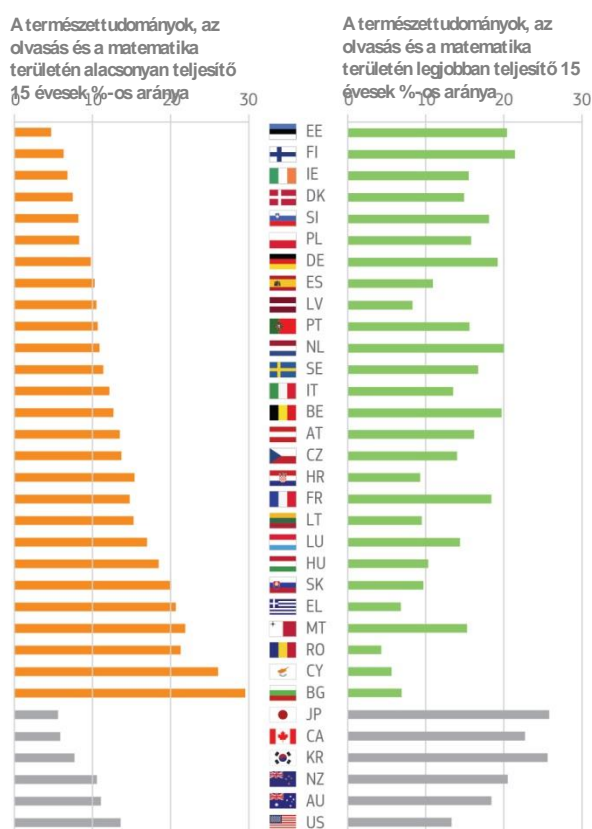
Felkészülés a jövőre

Az oktatás és a készségek azon tényezők közé tartoznak, amelyek egyre jobban meghatározzák társadalmaink és gazdaságaink jövőjét. Európa ad otthont a világszinten leginnovatívabb oktatási és felsőbb szakképzési rendszerek közül többnek is.

Ezért aggasztó, hogy Európa-szerte a felnőtt lakosság körülbelül egynegyede nem tud rendesen írni, olvasni vagy számolni, és közel kétszerennyien nem rendelkeznek megfelelő digitális készségekkel. Ennél még rosszabb, hogy a fiatalok körében egyre többen teljesítenek elégtelenül még az alapkészségek területén is.

A Nemzetközi tanulói teljesítménymérés (PISA) keretében végzett legutóbbi felmérés eredményei sajnos egyértelműek: bár néhány tagállam általánosságban kiváló oktatási eredményeket és esélyegyenlőséget tud felmutatni, többségüknek nem sikerült kellő előrelépéseket elérniük az olvasás, a természettudományok és a matematika területén gyengén teljesítők arányának csökkentésében. A társadalom egyes rétegeiben a helyzet még aggasztóbb, mivel a bevándorló diákok teljesítménye átlagosan – társadalmi-gazdasági helyzetüket is figyelembe véve – nem bevándorló társaikhoz képest kétszer olyan nagy valószínűséggel marad el a természettudományi ismeretek alapszintjétől.

A természettudományok, az olvasás és a matematika területén kevés európai található világszinten a legjobban teljesítők között

Forrás: OECD PISA 2015

3. A változás hajtóerői 2025-ig

Európa szociális szerkezete jelentősen megváltozott az elmúlt évtizedben, és a globális tényezők lényegi hatással vannak az életmódunkra és a munkánkra. Ezek a tendenciák nagyrészt visszafordíthatatlanok, és a következő években várhatóan mind a 27 tagállamban felgyorsulnak majd. Számos közös kihívással fognak járni, de új lehetőségeket is teremtenek.

Az európai népesség gyors változáson megy keresztül

Az európaiak egészségesebb és hosszabb életet élnek – ez jó hír. Az évtizedekig tartó béke, az egészségügyi ellátás, az orvostudomány fejlődése, a jobb élet- és munkakörülmények következtében ma több ember élvezhet hosszabb és aktívabb nyugdíjas éveket.

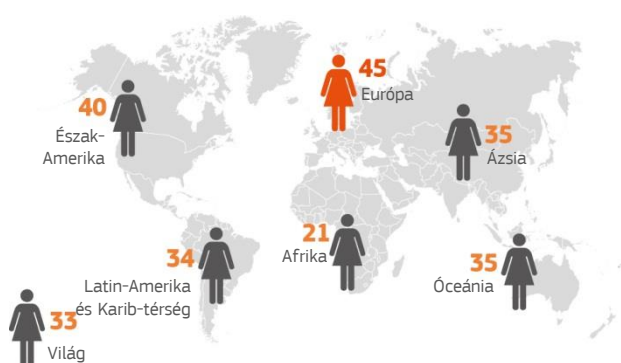
A várható élettartam jelentősen javult. Átlaga a férfiak esetében az 1900-ban mért 43 évről 2050-ig várhatóan 82 évre, a nők esetében pedig 46 évről 2050-ig várhatóan 87 évre emelkedik. A nők esetében ez 46 év volt, ami 2050-re várhatóan 87-re emelkedik. A 2017 és 2025 között Európában született csecsemők többsége 100 év múlva is életben lesz. Ugyanakkor a várható egészséges élettartam és az egészségügyi szolgáltatások igénybevételének lehetősége továbbra is jelentős eltéréseket mutat az egyes jövedelmi csoportok és régiók között.

Az európaiaknak emellett egyre kevesebb gyermekük születik. Míg az 1960-as években egy nőre több mint 2 élve születés jutott, ma az uniós termékenységi arányszám 1,58. Példaként említhető, hogy Írországban és Portugáliában a termékenységi arányszám 3 felett volt, ma pedig 2-nél alacsonyabb.

A várható élettartam növekedése és a csökkenő születésszám együttes hatása következtében társadalmunk rohamosan előregszik. Az EU területén már most több 65 éven felüli ember él, mint 14 éven aluli gyermek. 2050-re az európaiak csaknem egyharmada 65 éves vagy annál idősebb lesz, szemben a mai kevesebb, mint egyötöddel. A világ többi részével összehasonlítva Európa lesz az „legöregebb” régió, 2030-ra 45 éves medián életkorral.

2030-ra az európaiak lesznek a legöregebbek a világon

Medián életkor a világ régióiban

Forrás: Rand Europe

Az életkor növekedése azonban nem mindig jelenti azt, hogy nő az egészségben eltöltött életek száma: a 27 tagú EU-ban csaknem 50 millió ember szenved valamilyen krónikus betegségben, és közülük évente majdnem félmillióan halnak meg ennek következtében munkaképes korban. Ezek a halálozások elkerülhetők lennének hatékonyabb közegészségügyi és megelőzési politikákkal, vagy időben történő és hatékonyabb orvosi ellátás nyújtásával.

A hosszú élettartam erőteljes hatással lesz az állami politikákra és a szociális szolgáltatásokra nemcsak az egészségügyi és gondozási ágazatokban, hanem például az oktatási rendszerekkel kapcsolatos, vagy az idősbárát lakhatási vagy mobilitási politikákra is. Az elöregedés a szociális gazdaság ágazatának gyors fejlődésével együtt új munkahelyek forrása lehet, mind a szabadidős tevékenységek, mind a gondozás terén. Azonban új szükségleteket is teremt. Már ma a 65 évnél idősebb népesség közel egyharmada él egyedül, a 75 év felettiak kétharmada pedig nem hivatalos gondozásra szorul, amit főként a közvetlen családtagok végeznek. Minden hatodik idős ember szegénységben él; különösen az idős nőket – rövidebb szakmai életútjuk következtében – sújtja fokozottan az alacsony nyugdíjak problémája.

Mindez hatással lesz jóléti rendszereink pénzügyi fenntarthatóságára, és ebből adódóan az országok költségvetési helyzetére. 2030-ra a 27 uniós tagállam nyugdíjkiadásai várhatóan eléri a GDP 12,4 %-át, az egészségügyi kiadások a GDP 7,7 %-át, a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások kiadásai pedig a GDP 2,4 %-át. 2060-ban egy idős emberre mindössze két munkaképes korú személy fog jutni, szemben a 2008. évi négygel. A hatást enyhíteni fogják a közelmúltban végrehajtott, a nyugdíjkorhatárnak a várható élettartamhoz történő hozzáigazítását célzó nyugdíjreformok, az egészségügyi ellátás költségei azonban minden bizonnyal jelentősen nőni fognak.

Az aktív korú lakosság csökkenése szintén veszélyeztetheti a gazdasági növekedés szintjének fenntartásához szükséges képességünket. Bár minden generáción belül egyre többen hajlandóak dolgozni, és arra, hogy hosszabb ideig dolgozzanak, ez nem feltétlenül ellensúlyozza a lakosság csökkenését. A legális migráció pótolhatja az uniós munkaerőpiacon hiányzó készségeket, és hozzájárulhat a jóléti rendszerek fenntarthatóságához.

Az elöregedés világviszonylatban is hatással lesz Európa relatív súlyára, mivel a népesség másutt nagyobb ütemben nő. 2060-ra Európa lakossága a világ népességének mindössze 5 %-át fogja kitenni. Addigra egyetlen tagállamnak sem lesz több lakosa, mint a világ népességének 1 %-a. A helyzet különösen súlyos Litvániában, ahol a jelenlegi feltételezések alapján 2080-ra a népesség várhatóan több mint egyharmadával fog csökkenni. Szlovákiában, Görögországban, Portugáliában és Bulgáriában mintegy 30 %-os népességcsökkenés várható.

Az elöregedés alapvetően a generációk közötti méltányosság kérdését is előtérbe helyezi. Napjainkban reális veszélye van annak, hogy a fiatalabb és az idősebb generációk között megosztottság alakul ki a döntéshozatal, a vagyoni helyzet, az anyagi biztonság és a lakhatáshoz való hozzáférés terén, valamint az elöregedő társadalom pénzügyi és költségvetési terheinek megosztása tekintetében.

Újfajta életmódok alakultak ki, a társadalmak pedig sokszínűbbek

A demográfiai változások előidézik és tükrözik is a társadalom olyan átfogó változásait, mint az újfajta életmódok kialakulása, a területi dinamikák, a fogyasztói szokások és a lakhatási körülmények.

A születési ráták csökkennek, de a rendelkezésre álló adatok arra engednek következtetni, hogy a gyermekvállalási vágy néha beteljesületlen marad. Ez több tényező együttes hatására vezethető vissza, ideértve a szülői felelősség egyenlőtlen megoszlását, az elégtelen gyermekgondozási

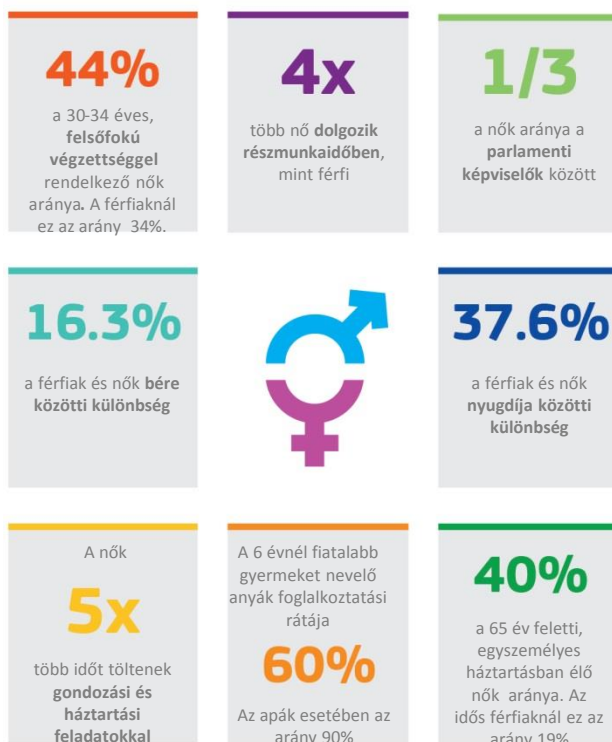
létesítményeket és a kevésbé családbarát munkaszervezést, valamint a bizonytalan munkaerőpiaci kilátásokat.

Változó életmódunkból eredően a házasságok felbomlása is gyakoribb, kapcsolatok különféle típusai léteznek, a tágabb családhoz való kötődés pedig gyengül. Ez azt jelenti, hogy az egyének nagyobb szabadsága van az önálló életre, de egyre nagyobb a szociális elszigetelődés kockázata, és az emberek életében egyre kevésbé van jelen a stabilitás. 2015-ben az egyszemélyes háztartások az EU összes háztartásának egyharmadát tették ki, és a háztartásoknak mindössze egyharmadában éltek kettőnél többen. Ez a tendencia 2025-ig várhatóan folytatódni fog a tagállamok többségében. Ez új kérdéseket vet fel a munka és a magánélet egyensúlyával és a gondozási feladatokkal kapcsolatban, különös tekintettel az egyszülős háztartásokra, amelyeknél munkanélküliség esetén nagyobb a szegénység kockázata.

A nemek közötti egyenlőség még messze nem valósult meg, noha a javulás folyamatos. A nemi sztereotípiák továbbra is fennállnak, és a nők változatlanul alulreprezentáltak a munkaerőpiacon, a gazdasági és politikai döntéshozatali pozíciókban.

A nemek közötti szakadék továbbra is mindenütt jelen van

2016-os, vagy a rendelkezésre álló legfrissebb adatok

Forrás: Európai Bizottság

2016. január 1-jén 29,7 millió olyan ember tartózkodott legálisan a 27 uniós tagállam területén, aki az EU-n kívül született, és különböző okok miatt (munkavállalás, tanulmányok folytatása, védelemre való rászorultság, családgyejesítés) az elmúlt évtizedek során valamelyik uniós tagállamba költözött.

Bár az EU-ba irányuló migráció a világ más részeihez képest továbbra is viszonylag mérsékelt, a közelmúltban végbement jelentős mértékű és meglehetősen gyors beáramlás feszültségeket okoz Európa egyes részein. A harmadik országbeli állampolgárok hatékony integrációjának, maradéktalan részvételének és hozzájárulásának biztosítása kulcsfontosságú az európai társadalmak jövőbeli jóléte és összetartása szempontjából.

Az európaiak egyre jobban kihasználják azt a jogukat, hogy az Unión belül szabadon mozoghatnak, másik országban dolgozhatnak és tanulhatnak, hozhatnak létre vállalkozást, adózhatnak, és hozzájárulhatnak egy dinamikusabb társadalom kialakításához. Jelenleg mintegy 16 millió európai polgár él és dolgozik egy másik országban – talán végleges jelleggel. 1,7 millió ember – az uniós munkavállalók közel 1 %-a – lépi át naponta a határt munkába menet. Ezen túlmenően az európai társadalmak egyre jobban összeforrnak, köszönhetően annak, hogy könnyű más tagállamokba utazni, ott tanulni, a nyugdíjas éveket ott eltölteni, vállalkozást alapítani, úgy, hogy határok nélküli egységes piachoz tartozás eredményeként mindez egyre olcsóbbá válik, a lehetőségek pedig szaporodnak.

A népességi változások időben egybeesnek a fokozódó urbanizációval. Az európaiak több mint 70 %-a már most városokban él. 2050-re ez az arány 80 %-ra nő. Európa „intelligens városai” már ma is a világ legfejlettebbjei közé tartoznak, közös lehetőségünk és felelősségünk azonban, hogy a természeti erőforrások és energiaforrások használata szempontjából még korszerűbbé és hatékonyabbá tegyük ezeket. Fontos kihívást jelent majd az is, hogy a városi környezetet inkluzívabbá és akadálymentesebbé tegyük a sokszínű lakosság szükségleteinek megfelelően, ideértve a dolgozó szülőket, a fogyatékossgal élő személyeket és az idős embereket is.

A társadalom egyre összetettebbé válik, ahogy a hagyományos – például a családhoz, társadalmi csoporthoz vagy valláshoz kapcsoló – kötelékek változnak. A globalizáció növeli a diverzitással való találkozás lehetőségét, serkenti a kíváncsiságot és gazdagítja a társadalmakat. Ugyanakkor aggodalmat is okoz a kulturális identitás, a csoportok közötti kulturális különbségek és párbeszéd terén. Ez jellemző az egyéni értékek és különálló kultúrák felé történő elmozdulásra, és hozzájárul ahhoz, hogy a hangsúly a társadalom egésze helyett az egyénre és a fogyasztóra helyeződik. Ez a toleranciával és a mások tiszteletben tartásával kapcsolatos új kérdéseket is felvet. Ugyanakkor a szolidaritás, a társadalmi szerepvállalás és a polgári részvétel új formái alakulnak ki, többek között a szabadidős és kulturális tevékenységek, valamint új technológiák használata révén.

Újfajta foglalkoztatási modellek vannak kialakulóban

A technológiai fejlődés, a globalizáció és a szolgáltatási ágazat növekedésének együttes hatása gyökeresen megváltoztatja a munka világát. A megosztásalapú gazdaság és az online platformok hatására teljes gazdasági ágazatok alakulnak át. A munkavállalóknak e változások miatt egyre gyorsabb ütemben kell új készségekre szert tenniük, és új üzleti modellekhez vagy a fogyasztói preferenciák változásához alkalmazkodniuk.

Vannak, akik számára e változások – a digitális eszközök használatának, valamint a rugalmas munkaidő és a távmunka növekvő jelentőségének köszönhetően – példátlan új lehetőségeket és rugalmasabb munkamódszerek alkalmazhatóságát jelentik, másokat viszont elbizonytalanítanak.

2025-re a munkaidő és a karrier alakításának lehetőségei a mainál is változatosabbak lesznek. Az átlagos európai munkavállalónak egy vagy két generációval ezelőtt még „nyugdíjas” állása volt, ma pedig szakmai pályafutása alatt akár tíznél többször is munkahelyet válthat. A távolról történő vagy mobil munkavégzés könnyebbé és szokványosabbá fog válni. Ez azt tükrözi, hogy a diverzifikálódó munkaerőpiacokon rugalmas munkavállalókra van szükség. A munka tekintetében a hangsúly egyre inkább a teljesítményen és az eredményeken lesz, nem pedig egy adott helyszínen való fizikai jelenlétén, ezért az embereknek több lehetősége lesz arra, hogy szabadúszóként dolgozzanak, és egyidejűleg több munkahelyük legyen. Ez a hangsúlyeltolódás már több területen alakot ölt; hogy milyen lesz a munka jövőbeli világa, azon fog múlni, hogy hogyan reagálunk ezekre az átalakulásokra, és azokat milyen irányba vesszük tovább.

A munkaerőpiac új helyzete

Forrás: Európai Bizottság

Ez jól mutatja, hogy a munkavégzési formák és a munkafeltételek egyre sokszínűbbé és szokatlanabbá válnak, vagyis véget vetnek a hagyományos karrier-kilátásoknak. Ezek helyét a munkaszerződések új formái, a nagyobb földrajzi mobilitás, valamint a munkahelyek és a munkavállalói jogállás erőteljesebb változása veszi át.

Bár az új szerződéstípusok a munka világához vezető utat jelenthetik, fennáll a munkaerőpiac egyre erőteljesebb polarizálódásának kockázata is, ami azt jelenti, hogy a bérek terén növekszik az egyenlőtlenség, és az alacsony képzettséggel rendelkező emberek bennrekednek az előrelépési lehetőséget alig biztosító, rossz minőségű munkahelyeken.

A digitalizáció és a gazdasági változások ütemével a jelenlegi munkakörök egy részére már nem lesz szükség, és a betöltésükhöz szükséges készségek elavulnak. Az oktatási rendszereket korszerűsíteni kell annak érdekében, hogy ezeket a kihívásokat kezelni lehessen. Az alapfokú tanulmányaikat most

megkezdő gyermekek zöme jó eséllyel olyan, merőben új típusú álláshelyet fog betölteni, amely ma még nem is létezik.

A munka jövőbeli világát érintő kihívások

Mostanáig	Jövőbeli trendek
 Fokozatos innováció	Diszruptív innováció
 Az emberek gépeket működtetnek	Az emberek felügyelik a gépek működését
 Hosszú távú szerződések és beralapú foglalkoztatás	Rugalmas szerződések és új foglalkoztatási formák
 Előzetes oktatáson alapuló lineáris pályafutás	Dinamikus pályafutás időszakos továbbképzésekkel és egész életen át tartó tanúlással
 Készségek szerinti szakosodás	Több területen alkalmazható kompetenciák és kreatív készségek
 Munkavégzés a munkahelyen, a munka és a magánélet szétválasztása	Munkavégzés bármikor és bárhol, a munka és a magánélet összefonódik

Forrás: Európai Bizottság

Ez számos kérdést vet fel alapvetően a munka jövőjéről. Több vagy kevesebb munkahely lesz-e a jövőben? Ezek „minőségi munkahelyek” lesznek-e? Megfelelő készségekkel rendelkeznek-e a mai és a jövőbeli munkavállalók ezek betöltéséhez? Nehéz megjósolni, hogy az automatizálás és a mesterséges intelligencia használata milyen hatással lesz a jövőbeli munkalehetőségekre, és hogy ezek a változások milyen sebességgel fognak bekövetkezni. Egyes tanulmányok szerint 2055-re a mai munkatevékenységek fele automatizált lesz. Abban bizonyosak lehetünk, hogy korosztálytól függetlenül minden munkavállalóval szemben egyre inkább követelmény lesz, hogy készségeit folyamatosan a technológia változásaihoz igazítsa. Erre a valóságra kell az európai vállalatoknak, iskoláknak, képzési központoknak és egyetemeknek az európaiakat felkészíteniük.

Új szociális kockázatokkal nézünk szembe, ezért a jóléti rendszereket és az egész életen át tartó tanulás rendszereit korszerűsíteni kell.

A munka új világa kérdéseket vet fel a jövőbeli munkahelyek minőségével kapcsolatban a jövedelmek, a munkahely stabilitása és a munkakörülmények tekintetében. A változások hatással lesznek az olyan területekre is, mint a szociális támogatási hálózatok, a különféle juttatások, a nyugdíj, a gyermekgondozás és az egészségügyi ellátás. A munkaidő, a pihenőidő, valamint az egészségügyi és biztonsági követelmények kiigazításával is járhatnak.

Általánosabban a társadalomban olyan új problémák jelentkeznek, mint a stressz és a depresszió, az elhízás, a környezettel összefüggő betegségek és a technológiafüggőség. Ezek olyan hagyományos problémákhoz társulnak, mint a társadalmi elszigetelődés, a mentális betegségek, a kábítószer- és alkoholfogyasztás, a bűnözés és a bizonytalanság érzése.

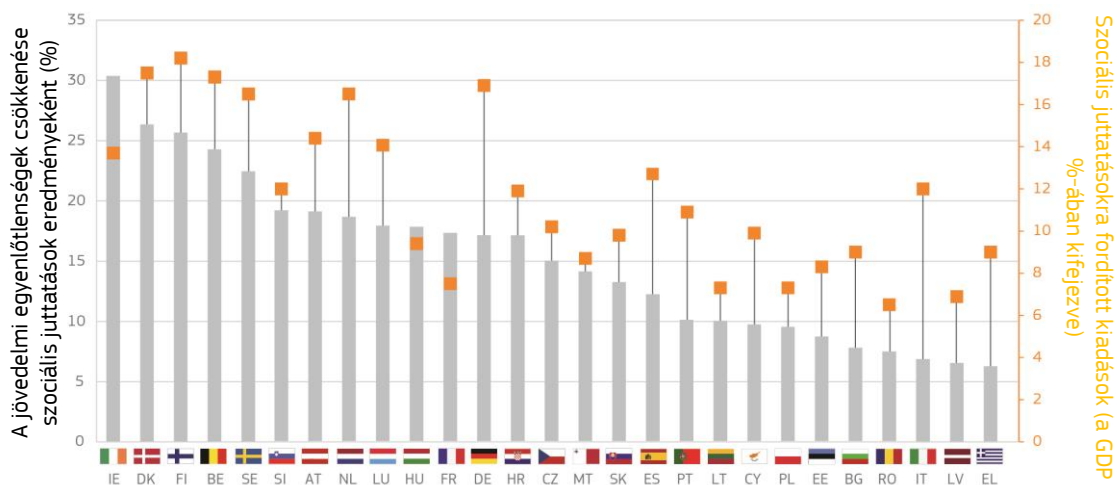
Kérdéssé válik a közigazgatási szervek, a vállalatok és a polgárok reagálási és alkalmazkodási képessége is. A folyamatban lévő változások jelentős új kihívásokat fognak támasztani az oktatás, a

képzés, a készségek, az egész életen át tartó tanulás, az emberi erőforrások kezelése, valamint az egyéni életút során bekövetkező összetett pályamódosítások kezelésének képessége tekintetében. Emellett új szociális jogok bevezetésére is szükség lesz, hogy lépést tartsunk a munka változó világával.

A mai jóléti államok – a folyamatban lévő számos reform ellenére – sokszor nincsenek felkészülve ezekre az új és jórészt példa nélküli kihívásokra. Ez nem csupán pénzügyi fenntarthatóság kérdése. Megfelelő biztonsági hálót és újfajta védelmet kell biztosítani annak érdekében, hogy az emberek képességeiket teljes mértékben kibontakoztatva tudják élni az életüket, és a társadalom megfelelően működjön. A szociális védelmi rendszereknek még mindig számos korlátja van, nevezetesen a lefedettség és a hozzáférés tekintetében. Például azokban az országokban, ahol sokáig szokásos volt, hogy a kiterjesztett családon belül a családtagok által nyújtott támogatásra, jövedelemforrásként pedig a családtagok nyugdíjára támaszkodtak, olyan adózási és támogatási rendszerek kialakítására és megerősítésére van szükség, amelyek inkább az egyénre irányulnak, átfogóbbak, és a rászorultságot jobban figyelembe veszik. Ezek gyakran ugyanazok az országok, amelyek hosszú ideig foglalkoztatásvédelmi szabályozással védték a munkavállalókat, ez azonban a fiatalabb álláskereső rovasára történt.

Célirányos jóléti politikákkal az egyenlőtlenségek erőteljesen csökkenthetők

2014-es adatok, %-ban

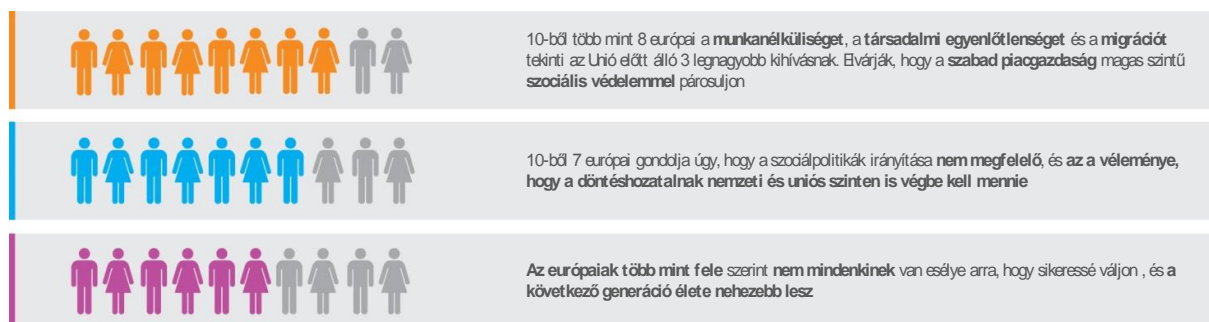

A jövőben szükségessé váló új védelem szempontjából az egyik lényeges pont, hogy a foglalkozási mobilitás fokozása és a strukturális munkaerőhiány enyhítése érdekében korszerűsíteniünk kell oktatási és képzési rendszereinket, és ki kell terjesztenünk az egész életen át tartó tanulási programokat. A készségek terén egyre növekszik a globális verseny, és bár a legtöbb európai ország továbbra is a nemzetközi mezőny élén áll, néhányukat már megelőzték ázsiai, óceániai és közel-keleti országok.

Az európaiak a kormányaitól várják e kihívások kezelését

E tendenciákat az európaiak jól érzékelik, és a válság hatására sokak elvárásai és aggályai felerősödtek. A felmérések következetesen azt mutatják, hogy az európaiak a legfontosabb prioritások közé a foglalkoztatást és a szociálpolitikai szempontokat sorolják. Az európaiak hagyományosan nagyra értékeli jóléti normáikat, és relatív elégedetlenségüknek adnak hangot azzal kapcsolatban, ahogyan aggályaikat az EU és a nemzeti kormányok kezelik.

Az európaiakat aggodalommal tölti el a szociális helyzet

Forrás: Európai Bizottság és Eurobarométer 2017

Ezeket az elvárásokat általában véve a hatóságokkal szemben támasztják – legyen szó helyi, regionális, nemzeti vagy európai hatóságokról –, és a felmérésekből nem mindig derül ki egyértelműen, hogy a válaszadók kit miért tartanak felelősnek. Amikor állást kell foglalniuk a nemzeti és az uniós szint közötti választás kérdésében, az emberek ezt elsősorban a tagállamok feladatának tekintik, de úgy vélik, hogy az EU-nak is van valamiféle szerepe, még akkor is, ha nem állnak teljes mértékben rendelkezésére az adott probléma megoldásához szükséges eszközök. Ugyanakkor az uniós alapok teljes potenciáljának kiaknázása érdekében a tagállamoknak a szükséges struktúrákat gyorsan és hatékonyan ki kell alakítaniuk, amint azt a fiatalok munkanélküliségének példája mutatja.

4. Lehetséges előrevető út a 27 tagú EU számára

A polgárok reményeinek és elvárásainak való megfeleléshez nyílt vitára van szükség arról, hogy a gazdasági és szociális rendszerek továbbra is képesek-e az egyéni és kollektív társadalmi igények kielégítésére, valamint arról, hogy az EU és tagállamainak együttműködése hogyan lenne javítható és hatékonyabbá tehető.

Az Európa jövőjéről szóló fehér könyvben vázolt öt forgatókönyv

FORGATÓKÖNYVEK

Megy minden tovább

A 27 tagú EU megvalósítja és továbbfejleszti jelenlegi reformprogramját. Az Unió rendszeresen felülvizsgálja prioritásait, megkísérli megoldani a felmerülő problémákat, és megalkotja a szükséges új jogszabályokat

Csak az egységes piac

A 27 tagú EU elmélyíti az integrációt az egységes piac egyes fontos területein

Aki többet akar, többet tesz

Az Európai Unió lehetővé teszi az arra kész tagállamok számára, hogy meghatározott szakpolitikai területeken együtt többet tegyenek. Ennek alapján tagállamok célirányos jogi és költségvetési megállapodásokat köthetnek egymással együttműködésük elmélyítése érdekében. Ezekhez más tagállamok idővel csatlakozhatnak

Kevesebbet hatékonyabban

Az egyes prioritások jobb kezelésének szükségességével kapcsolatos konszenzus lehetővé teszi a 27 tagú EU számára, hogy bizonyos kiválasztott szakpolitikai területeken kiemelt figyelmet és forrásokat fordítson az eredmények gyorsabb elérésére, más területeken pedig felhagy a közös intézkedésekkel, vagy kevesebbet tesz

Sokkal többet együtt

A tagállamok minden szakpolitikai területen több hatáskört és erőforrást osztanak meg és kiterjesztik a közös döntéshozatalt, megerősítik az eurót, és az uniós szintű döntéseket gyorsan végrehajtják

MIVEL JÁR?

MIT JELENT MINDEZ A SZOCIÁLIS DIMENZIÓ SZEMPONTJÁBÓL?

<p>A polgárok uniós jogból származó jogai Unió-szerte érvényre jutnak</p>	<p>A polgárok uniós jogból származó jogainak köre idővel szűkülhet</p> <p>Tartós különbségek a fogyasztóvédelmi, szociális és környezetvédelmi normák terén, az adózás és az állami támogatások felhasználása terén</p> <p>Negatív verseny kialakulásának kockázata</p> <p>A munkavállalók szabad mozgása nem biztosított</p>	<p>A polgárok uniós jogból származó jogai között eltérések alakulhatnak ki attól függően, hogy a szorosabb együttműködést választó vagy az abból kimaradó tagállamok polgáraitól van-e szó</p> <p>A tagállamok egy csoportja úgy dönt, hogy összehangolja az adózási szabályait, vagy közös szociális normákat fogad el, ezáltal csökkentik a jogszabályoknak való megfelelés költségeit, korlátozzák az adócsalás lehetőségét, és hozzájárulnak a jobb munkafeltételek kialakításához</p> <p>A 27 tagállam továbblép az egységes piac megerősítésében és a négy alapszabadság garantálásában</p>	<p>A polgárok uniós jogból származó jogai megerősödnek azokon a területeken, ahol a fokozott szerepvállalás mellett döntünk, egyébként viszont csökkennek</p> <p>A fogyasztóvédelemre , a környezetvédelemre , valamint a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó új előírásokat részletes harmonizáció helyett a szükséges minimumra csökkentik</p> <p>A fizetések, a szociális jogszabályok és az adómértékek Unió-szerte jelentős eltéréseket mutatnak</p>	<p>Bővül az uniós polgárokat közvetlenül az uniós jogból eredően megillető jogok köre</p> <p>Az euróövezet tagjai körében fokozódik a költségvetési, szociális és adózási kérdésekben folytatott koordináció</p> <p>A gazdasági fejlődés fellendítése és a sokkokra való reagálás érdekében további uniós pénzügyi támogatás rendelkezésre bocsátása regionális, ágazati és tagállami szinten</p>
---	---	---	---	---

Forrás: Európai Bizottság

Az EU-nak a szociális téren betöltött jövőbeli szerepe attól függ, hogy a 27 tagú EU általános szinten melyik megoldás mellett dönt majd. Amint azt az Európa jövőjéről szóló fehér könyv is vázolta, a tárgyalt lehetőségek széles skálán helyezkednek el: megtarthatunk mindent úgy, ahogyan most van, módosíthatjuk az együttműködés területeit és hangsúlyait, de úgy is dönthetünk, hogy kisebb csoportokban vagy együtt nagyot ugrunk előre.

A polgárok szerepvállalásának erősítése erős társadalmak létrehozása érdekében

EU-szerte egyre nagyobb az egyetértés abban, hogy a kihívásoknak megfelelő társadalmak létrehozásához az egyenlő esélyek előmozdítására van szükség annak érdekében, hogy mindenki kedvező feltételek mellett kezdhesse az életét, képes legyen a nehézségek leküzdésére, és kibontakoztathassa a benne rejlő lehetőségeket.

A cselekvési területek jól ismertek: a gyermekek javát szolgáló erőfeszítések, életútjuk lehető legjobb elindítása céljából; az ifjúságba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő befektetés; a pályafutás során történő munkahelyváltások megkönnyítése, és az „nyugdíjas állás” megközelítéstől a „munkaviszonyban töltött élet” irányába történő elmozdulás, ideértve az önfoglalkoztatást is; a megelőzés, a munkakörülmények javítása és az idősgondozás révén annak elősegítése, hogy az emberek hosszabb és egészségesebb életet élhessenek; a nemek közötti egyenlőség előmozdítása a fennálló hiányosságok megszüntetése és a „kétkeresős” családmodell kialakítása érdekében; az aktív befogadás biztosítása és küzdelem a megkülönböztetés ellen, lehetővé téve mindenki számára, hogy emberhez méltó életet éljen; a mobilitás megkönnyítése, a migránsok sikeres beilleszkedésének elősegítése, a gazdasági jelentőséggel is bíró civil szerepvállalás, kultúra és párbeszéd támogatása – hogy csak néhányat említsünk.

Nincs univerzális, egész Európára alkalmazható megoldás, azonban a kihívások közősek, valamint közös az a szükséglet is, hogy cselekedni kell. A gyors és állandó változás idején a hangsúlyt az egyének szerepvállalásának erősítésére és a rugalmasabb társadalmi struktúrák kiépítésére kell helyezni, amelyek sikeresen képesek alkalmazkodni a jövőben is.

Országaink tanulhatnak egymástól

Számos európai ország jelentős reformokat hajtott végre a munkaerőpiaci és jóléti rendszereik terén, a következő általános tendenciákkal: a munka adóterhének enyhítése a munkaerő-felvétel költségeinek csökkentése és a munkahelyteremtés megkönnyítése érdekében; a nyugdíjrendszerek korszerűsítése a nyugdíjkorhatárnak a várható élettartammal való jobb összehangolása révén; az oktatási rendszerek és az egész életen át tartó tanulás programjainak korszerűsítése a ma és a holnap igényeinek való jobb megfelelés érdekében; a bérek és a termelékenység közötti kapcsolat fenntartása annak érdekében, hogy a jövőben is biztosítható legyen a versenyképesség és a munkahelyteremtés szintjének fenntartása.

Ennek során a tagállamok olyan, Európa-szerte kialakított modellekre tudnak támaszkodni, amelyek bizonyítottan működnek. Dániában a rugalmas munkaerőpiac, az erőteljes szociális védelem, a működő szociális párbeszéd és az egész életen át tartó tanulás kombinációja csökkentette az

egyenlőtlenségeket és növelte a gazdasági teljesítményt. Ausztriában és Németországban a duális szakképzési rendszer megkönnyíti a tanulás és a foglalkoztatás közötti átmenetet azáltal, hogy az oktatást közvetlen gyakorlati tapasztalatokkal ötvözik.

Ugyanakkor minden ország alkalmazhat nemzeti vagy európai összefüggésben újfajta megoldásokat. Az alapjövedelem finnországi tesztelése vagy a garantált minimálbér görögországi bevezetése jól mutatja, hogy az új kihívások egyre több új modell kipróbálásához vezetnek. Franciaországban olyan új személyes tevékenységi nyilvántartást vezettek be, amely mindenfajta jogosultságot – például a képzési számlákat, a foglalkozási kockázati számlákat és a munkanélküli ellátásokat – egyetlen, az adott személy teljes karrierje során használható nyilvántartásban fogja össze.

Európa kétségkívül jó helyzetben van ahhoz, hogy a világ más részein is releváns megoldási mintákat kínáljon a társadalmi kihívásokra – legyen szó a lakosság gyors előregedéséről olyan országokban, ahol nem működnek teljes értékű jóléti rendszerek, az „intelligens városok” világszerte történő kialakításáról, vagy a holnap egészségügyi megoldásairól.

Az EU-nak van mire építenie

Az elmúlt hatvan évben az EU szerepe nemcsak a változások támogatása volt, hanem az is, hogy e változások tekintetében iránymutatással szolgáljon, úgy, hogy mindeközben tiszteletben tartja az egyéb közigazgatási szintek felelősségét.

A Római Szerződés már tartalmazott olyan alapelveket, mint a nők és férfiak egyenlő díjazása vagy a munkavállalóknak a tagállamok közötti szabad mozgáshoz fűződő joga. Részletes szabályokat vezettek be annak érdekében, hogy a másik országba költözés joga valósággá váljon: biztosították a külföldi egészségügyi ellátás igénybevételének és költségtérítésének jogát, a diplomák kölcsönös elismerését, és hogy a munkavállalók ne veszítsék el megszerzett nyugdíjjogosultságukat, amikor egy másik országban vállalnak munkát. E rendelkezések közvetlen és kedvező hatást gyakoroltak emberek millióinak életére, gazdaságainknak és társadalmainknak pedig összességében csak haszna származott mindebből.

Az egységes piac fejlődésével együtt az EU egy sor másodlagos jogszabályt dolgozott ki a munkavállalók biztonságára és egészségének védelmére, az egyenlőségi jogokra, valamint olyan atipikus foglalkoztatási formákra vonatkozóan, mint a részmunkaidős foglalkoztatás vagy a munkaerő-kölcsönzés keretében történő munkavégzés. Ennek oka az, hogy felismertük: a közös piac számos területen közös, minimumkövetelményeket meghatározó általános szabályozást igényel.

Az általa nyújtott iránymutatás segítségével Európa lehetővé teszi a nemzeti kormányok számára, hogy más országok tapasztalataiból merítsenek. A tágabb értelemben vett szociális területen ez az iránymutatás számos területet érint, például az oktatást, az egészségügyi ellátást, az ifjúságpolitikát, a nemek közötti egyenlőséget és a megkülönböztetésmentességet, vagy a sportot. A költségvetési és gazdaságpolitikáknak az európai szemeszter keretében történő összehangolása során a tagállamok egyetértenek abban, hogy felelősségteljes államháztartáson alapuló gazdasági és munkaerőpiaci reformokat vezetnek be az inkluzív növekedés támogatása és a társadalmi igazságosság javítása érdekében.

Míg az uniós költségvetés jelentős részét a tagállami szociális innováció és szociális projektek, valamint a szegénység elleni küzdelem támogatására használják fel, meg kell jegyezni, hogy az EU szociális költségvetése az EU-ban felmerülő összes állami szociális kiadásnak csupán 0,3 %-át teszi ki. Bár ez az arány a jövőben felülvizsgálatra kerülhet, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szociális támogatások elsődlegesen tagállami hatáskörbe tartoznak, és ez a jövőben is így marad. Az uniós költségvetés elsősorban az európai polgárok szerepvállalásának erősítését célzó intézkedések támogatását szolgálja: a hátrányos helyzetű csoportok – például a romák – munkaerőpiaci integrációját, valamint a munkavállalók változó munkaerőpiacokhoz való alkalmazkodásának elősegítését. 30 évvel ezelőtt Európa létrehozott egy olyan programot, amely lehetővé teszi a diákok számára, hogy tanulmányaik egy részét egy másik országban végezzék. Az Erasmus program az európai történelem egyik legsikeresebb kezdeményezésévé vált: eddig az európai diákok 9 %-a élt ezzel a lehetőséggel.

Végezetül, az EU támogatja a szociális párbeszédet és a civil társadalommal, illetve nemzetközi szervezetekkel történő együttműködést annak érdekében, hogy – ne csak az Uniókon belül és szomszédságunkban, hanem az egész világon, a határainktól távol eső területeken is – elősegítse magas szintű szociális normák és életszínvonal megteremtését. A szociális normák közelítése alapvető fontosságú ahhoz, hogy a globalizáció tisztességesen menjen végbe. Az EU ezért, a nemzetközileg elfogadott emberi és szociális jogi normák tiszteletben tartásának biztosítása és a munkakörülmények javítása érdekében nemzetközi szervezetekkel működik együtt.

Az EU korlátozott, de jelentős eszközökkel rendelkezik

Forrás: Európai Bizottság

A jelenlegi Bizottság minden fronton fokozta tevékenységét (lásd a II. mellékletet). A munkavállalói mobilitás terén egyértelmű, tisztességes és érvényesíthető szabályokra tett javaslatot az emberek jogainak jobb védelme érdekében, ugyanakkor a tagállamoknak is jobb eszközöket biztosított a visszaélések problémájának kezeléséhez. Új jogszabályokat vezetett be a munkavállalók rákkeltő anyagoknak való kitettséggel szembeni védelmére, idővel akár 100,000 ember életét is megmentve ezzel, emellett kezdeményezéseket indított a fogyasztással élő árúhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása érdekében. Ambiciózus menetrendet javasolt annak biztosítása érdekében, hogy az emberek a megfelelő készségeiket fejleszthessék, és részt vehessenek az egész életen át tartó tanulásban.

Az érdekelt felekkel folytatott széles körű konzultáció után a Bizottság ma bemutatja a szociális jogok európai pillérét. A pillér egy sor elvet és jogot hoz létre, amelyek nemzeti és európai szinten is referencia-keretrendszerként szolgálnak a foglalkoztatási és szociális politika számára. A pillér támogatására a Bizottság egy új jogalkotási kezdeményezést is indított annak érdekében, hogy Európa-szerte biztosítsa a szülők és a gondozók számára a szabadsághoz és a rugalmas munkavégzéshez való minimumjogokat annak érdekében, hogy jobban össze tudják egyeztetni a munkát és a családi kötelezettségeket – ezzel a problémával Európa több százezer háztartása küzd nap mint nap. Emellett konzultációt folytat a szociális partnerekkel egy olyan lehetséges jogszabályról, amely a jelenleg nem megfelelő védelemben részesülő személyek foglalkoztatási és szociális védelemhez való jogát javítaná.

Az országainkban zajló vita jórészt az uniós jogszabályok alkalmazási módjáról folyik. A jelenlegi Bizottság nagy erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy iránymutatást adjon a jogszabályok alkalmazásának módjáról, és hogy a jogszabályokat minél világosabbá tegye. Az európai szociális jogszabályok végrehajtása, alkalmazása és érvényesítése azonban jelenleg a tagállamok kezében van, amelyek kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek az ellenőrzések elvégzésére és a jogsértések szankcionálására.

A jelenlegi Bizottság további iránymutatással szolgált a tagállamok számára például a fiatalok, a tartósan munkanélküliek és a harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci integrációjával, a szakképzéssel, a gyűlöletbeszéd és a radikalizálódás elleni küzdelemmel, valamint a migráns gyermekek védelmével kapcsolatban.

Emellett újraindította a szociális partnerekkel európai szinten folytatott párbeszédet, és üdvözlö az EU hatvanadik születésnapja alkalmából Rómában kifejezett azon kötelezettségvállalásukat, miszerint a jövőben is hozzájárulnak egy olyan Európa megteremtéséhez, amely előnyöket biztosít munkavállalói és vállalatai számára.

Végül meg kell említeni, hogy a Bizottság minden szakpolitikájában, többek között a külkereskedelmi politikában – lásd például a Kanadával kötött átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodást (CETA) –, a beruházásokra és a munkahelyteremtésre összpontosító gazdaságpolitikában, valamint a mezőgazdasági, a környezetvédelmi, az energetikai és a közlekedési politikában is figyelembe vette a szociális dimenziót.

A jövő lehetőségei

A fehér könyv logikája szerint Európa szociális jövője szempontjából több lehetőség létezik:

- korlátozzuk a „szociális dimenziót” a szabad mozgásra;
- vagy azok, akik többet szeretnének tenni a szociális területen, tehessenek többet;
- vagy a 27 tagú EU együtt mélyítse el a szociális dimenziót.

A választott politikai lehetőség következményei túlmutatnak a szociális területen: Európa versenyképességét, a globalizáció kiaknázására és alakítására irányuló képességét, a gazdasági monetáris unió stabilitását, az Unión belüli kohéziót és a népei közötti szolidaritást is érintik. A politikai lehetőségeket az azonosított kihívások fényében is meg kell vizsgálni, azt nézve, hogy az uniós szint hol tud hozzáadott értéket teremteni. Mivel mindhárom lehetőség konkrét javaslatokat tesz a fellépésre, a kihívások fényében a lehetséges eszközök közül is választani kell. A második lehetőségnél megadott példák többsége a harmadik lehetőségnél is érvényes, és viszont.

A „szociális dimenzió” szabad mozgásra való korlátozása

Egyesek azzal érvelnek, hogy az uniós szintű szociális jogszabályok akadályozzák a növekedést, és hogy a vállalkozásokra nehezedő adminisztratív teher túlságosan költséges, különösen a kis- és középvállalkozások számára. Úgy vélik, hogy magas szociális normáink – a fogyasztóvédelmi és a környezetvédelmi normák mellett – versenyhátrányt jelentenek az európai vállalkozások számára a világ többi részéhez képest. Véleményük szerint a tagállamok feladata, hogy a gazdasági növekedés előnyeit az adózás és a szociális jóléti rendszerek révén méltányosan elosszák a polgárok körében. Továbbá szerintük az oktatást és a kultúrát is kizárólag a tagállamokra kell bízni.

Az egységes piacra való összpontosítással csak az olyan szabályok maradhatnak meg, amelyek előmozdítják a személyek határokon keresztül történő mozgását – ilyenek például a mobil polgárok szociális biztonsági jogaira, a munkavállalók kiküldetésére, a határokon átnyúló egészségügyi ellátásra és az oklevelek elismerésére vonatkozó szabályok. A munkavállalók védelméről, egészségéről és biztonságáról, valamint a munka- és pihenőidőről szóló európai jogszabályokat azonban ki kellene mustrálni. Megszűnnének a minimális fizetett szabadságra és az egyenlőségre vonatkozó európai szintű jogszabályok. A tagállamok dönthetnék el, hogy engedélyezik-e a munkaerő-kölcsönzés keretében történő munkavégzést vagy sem. A részmunkaidőben foglalkoztatott munkavállalókkal szembeni egyenlő bánásmód többé már nem lenne Európa-szerte biztosítva. A szülési és apasági szabadságra, illetve a szülői vagy gondozási szabadságra vonatkozóan nem lennének európai szintű minimum-előírások. Európai szinten senki sem garantálná többé a munkavállalók azon jogát, hogy egyénileg és kollektívan is tájékoztatást kapjanak jogaikról. Megszűnne az európai üzemi tanácsok multinacionális vállalatokra vonatkozó kerete. Az uniós szintű szociális párbeszéd a belső piac szempontjából lényeges ágazatokra és kérdésekre korlátozódna.

Európa már nem ösztönözné a tagállamokat arra, hogy megismertessék egymással a szociális támogatás, az oktatás, az egészségügy, a kultúra és a sport területén bevált gyakorlataikat. Nem támogatná továbbá a tagállamokat sem az arra vonatkozó ajánlásaival, hogy miként lehetne kezelni az ifjúsági és a tartós munkanélküliséget, sem azon eszközeivel, amelyek az európai munkavállalók átképzésével és készségeinek fejlesztésével segítik azok foglalkoztatását. Csökkennének vagy teljesen elapadnának a globalizációs hatások által komolyan sújtott régiók szerkezetátalakítását támogató európai források. A tagállamok jelentős mértékben uniós pénzekből társfinanszírozott szociális programjait meg kellene szüntetni vagy nemzeti forrásokból kellene finanszírozni.

Mit jelentene ez a gyakorlatban?

- A tehergépjármű-vezetőknek minden országban eltérő vezetési és pihenőidőket kell alkalmazniuk, munkáltatóiknak pedig minden országban eltérő órabért kell fizetniük számukra.
- Európai szinten senki sem garantálja többé a 20 napos fizetett szabadságot és a 14 hetes szülési szabadságot.
- A betegek továbbra is részesülhetnek ugyan egészségügyi ellátásban más tagállamokban, de nincs európai cselekvési terv az antibiotikumokkal szemben rezisztens baktériumok terjedésének leküzdésére.
- Koordináció híján nem lehet közösen felkészülni a közös egészségügyi veszélyekre, például az ebolához vagy a Zika-vírushoz hasonló fertőző betegségek terjedésére.
- Nem lehet uniós munkahely-teremtési segítséget kérni olyan esetekben, amikor emberek ezrei veszítik el egyszerre munkájukat, például ha bezár a helyi autógyár, mert a termelést alacsony bérköltségű Európán kívüli országba helyezik át.
- Akár még az Erasmus+ program is megszűnhet, csakúgy, mint a korai iskolaelhagyókra és a gyengén teljesítőkre vonatkozó uniós szintű összehasonlító teljesítményértékelés.

Megszűnne az európai filmművészet, kultúra és kreatív ágazat uniós támogatása. Véget érne az Európa Kulturális Fővárosa hagyománya.

Érvek és ellenérvek:

- A szociális és foglalkoztatási kérdésekkel kapcsolatos legtöbb döntést nemzeti szinten hoznák meg, vagyis „közelebb” a polgárokhoz.
- A vállalkozásokat kevésbé kötnék az uniós jogszabályok, de ehelyett 27 különböző nemzeti jogszabályrendszernek kellene megfelelniük.
- A tagállamok teljesen szabadon tesztelhetnék a globalizációval, a digitalizációval és az elöregedéssel kapcsolatos innovatív megoldásaikat. Uniós támogatás nélkül azonban kevesebb lehetőségük lenne arra, hogy tanuljanak egymástól.
- Számos kihívást le lehetne ugyan küzdeni készségekkel és képzéssel, de Európa ehhez nem tudna hozzájárulni.

- A nemzeti munkaerőpiacok jobban eltávolodnának egymástól. A konvergencia helyett fokozottan nőne a munkaerőköltségek eltérésének kockázata és megjelenne a „negatív verseny” veszélye.
- Ha a bérek jobban eltávolodnak egymástól, akkor az alacsony bérszínvonalú országok munkavállalói – különösen a fiatalok és a legjobb képesítéssel rendelkezők – hajlamosabbak lehetnek más, magasabb bérszínvonalú uniós vagy harmadik országba távozni. Ez tovább súlyosbíthatná egyes tagállamok demográfiai problémáit.
- A szociális projekteket – többek között a képzést és a készségeket – támogató uniós források elapadásával együtt ez végső soron az egységes piac és az európai projekt támogatottságának erózióját okozhatja. E lehetőség választása paradox módon leginkább az egységes piacot veszélyeztetné, ahelyett hogy – célja szerint – Európa szociális dimenzióját a szabad mozgásra összpontosítaná.
- Európa tehát így nem lenne képes fő növekedési és munkahely-teremtési motorjában, az egységes piacon rejlő lehetőségeknek a kiaknázására.

Azok, akik többet szeretnék tenni a szociális területen, tegyenek többet

Sokak szerint a válság rámutatott, hogy az eurót közös valutaként használó országoknak szociális téren többet kell tenniük az euró erejének és stabilitásának megőrzése, valamint polgáraik hirtelen életszínvonal-esésének elkerülése érdekében. Nyilvánvaló, hogy a szükséges kiigazításokra jobb megelőző jelleggel sort keríteni. Ez nem jelenti azt, hogy a tagállamok szociális modelljeinek és jóléti rendszereinek azonosnak kell lenniük, azt viszont igen, hogy munkaerőpiacainak és szociális rendszereiknek jól kell működniük, hogy egy újabb válság esetén ellenállóbbá tegyék a gazdaságot, és jobban védjék az emberek jóllétét.

Sokak számára az euróövezet egyértelműen több, mint pusztán egy gazdasági egység: sorsukat is összekovácsolja. A gazdasági és monetáris unió jövőjéről szóló készülő vitaanyag e tekintetben átfogóbb lehetőségeket fog kidolgozni, és tartalmazni fogja az öt elnöknek az európai gazdasági és monetáris unió megvalósításáról szóló jelentésében felvázolt lehetséges stabilizációs eszközöket is. A szociális dimenzió euróövezeten – és valószínűleg néhány más országon – belüli elmélyítésének következményeit azonban e dokumentum keretében is érdemes megvitatni.

A költségvetési politikák koordinációját és felügyeletét leszámítva jelenleg nincs jogi keret kizárólag az euróövezetre vonatkozó jogszabályok kidolgozására, erre azonban fel lehetne használni a Szerződésben előírányzott megerősített együttműködés eszközét. Ennek keretében egy legalább 9 országból álló csoport végső megoldásként – ha ehhez a 27 uniós tagállam is hozzájárul – olyan jogi aktusokat fogadhatna el, amelyek csak a részt vevő országokat kötelezik. A közös előírások elsősorban a munkaerőpiacokra, a versenyképességre, az üzleti környezetre és a közigazgatásra, valamint az adópolitika egyes szempontjaira (például a társaságiadó-alapra) összpontosíthatnának. A nemzeti foglalkoztatási és szociálpolitikák nagyobb konvergenciája az euróövezet számára nagyobb támogatást, annak polgárai számára pedig nagyobb védelmet biztosítana. A meglévő uniós finanszírozást közös cselekvések támogatására lehetne fordítani, és/vagy a részt vevő országok külön pénzeszközöket kellene létrehozniuk.

Megerősített együttműködést az országok különböző csoportjai is folytathatnának, amint azt az alábbi példák is igazolják.

Mit jelentene ez a gyakorlatban?

- Az okleveleket egyes tagállamokban automatikusan elismerik, más tagállamokban viszont nem.
- Az emberek egyes országokban könnyen, egy egységes társadalombiztosítási számmal azonosíthatják magukat, ezen országok hatóságai pedig könnyen ellenőrizhetik, hogy egy adott személy biztosított-e, és az így egyszerűbben juthat költségtérítéshez vagy ellátáshoz.
- Az országok egy csoportja megállapodik a gyógyszerek és az oltóanyagok közös árazásáról, ami javítja az átláthatóságot és a egészségügyi ellátás igénybevételének lehetőségét.
- Az országok egy csoportja megállapodik az egészségügyi munkaerő-állomány közös tervezéséről, többek között a közösen kiképzett orvosok és nővérek számáról.

- Egyes tagállamokban a polgárok a jelenleginél magasabb álláskeresési járadékban részesülhetnek; más tagállamokban viszont kevesebb ideig vehetik azt igénybe.
- A részt vevő tagállamok közös programokat hozhatnak létre a menekültek integrációja céljából.
- Az emberek még mindig elveszíthetik munkahelyüket, de a mélyebb szociális dimenziót választó országokban több esélyük van arra, hogy a közös átképzési és készségfejlesztési eszközöknek köszönhetően gyorsabban találjanak új állást, és az átmenet során támogatásban részesüljenek.

Érvek és ellenérvek:

- *Azok, akik előre akarnak haladni, megtehetnék. A hasonló beállítottságú országok bátrabb intézkedéseket hozhatnának. Nem lenne szükség arra, hogy a 27 tagállam mindig csak a legkisebb közös nevezőt fogadja el.*
- *A tagállamok egy részének együttműködésével új, innovatív projektek indulhatnának az olyan globális kihívások kezelésére, mint az elöregedés, a digitalizáció és az urbanizáció. Siker esetén végül mind a 27 tagállam csatlakozhatna az együttműködéshez.*
- *A polgárok uniós jogból származó jogai attól függően változnának, hogy olyan országban élnek-e, amely úgy döntött, hogy többet tesz.*
- *Összetettebbé válna a döntéshozatal, és a szabályok nyomon követése és érvényesítése is.*
- *Az euróövezet nagyobb lépést tehetne az integráltabb munkaerőpiacok, a leghatékonyabb szociális rendszerek és a legerősebb oktatási és egészségügyi rendszerek felé. Ez választ adna az azonosított kihívások egy részére,*
- *ugyanakkor elmélyíthetné a többi országgal jelenleg fennálló különbségeket, megnehezítve azok későbbi euróövezeti integrációját.*
- *Előfordulhatna, hogy egyes euróövezeten kívüli országok a normák szándékos enyhítésével, a társadalmi konvergencia kárára próbálnák vonzani a vállalkozásokat.*

- *A szociális normák uniós szintű különbözősége akadályozhatná az egységes piacot, visszafogva akár a növekedést és a munkahelyteremtést is.*

A 27 tagú EU együtt mélyítse el a szociális dimenziót

Európában széles körben elterjedt nézet, amelyet a római nyilatkozat is tükröz, hogy a társadalmi értékek alapvető fontosságúak az európai projekt számára, és hogy minden uniós polgárnak jogokkal és egyenlő lehetőségekkel kell rendelkeznie. Mások azzal érvelnek, hogy az egységes piac szorosan egybefonódik a közös szociális normákkal, csakúgy, mint a közös környezetvédelmi és fogyasztóvédelmi standardokkal. Egy harmadik csoport hangsúlyozza, hogy az európai országok mai fő kihívásai – a biztonság, a demográfiai változások, a migráció, a technológiai fejlődés, a globalizáció – nagyságrendjük és globális kiterjedésük révén legalább európai szintű megoldást tesznek szükségessé ahhoz, hogy kordában tartásukkal jövőnk formálható maradjon.

Ugyanakkor sokan érvelnek amellett, hogy a 27 tagállam közös útja nem folytatódhat szimplán „tovább, csak keményebben”. Elképzelhető, hogy át kell értékelnünk az Unió és a tagállamok közötti jelenlegi hatáskörmegosztás mind a négy eszközét: a jogalkotást, az együttműködést, az iránymutatást és a finanszírozást is. Prioritásként a figyelmet most az Unió és a nemzeti kormányok szintjén is az új kihívásokra kell helyezni. Csak így védhetjük meg szociális piacgazdaságunkat, és csak így őrizhetjük meg egyedülálló európai életmódunkat.

Vitathatatlan, hogy a szociális területen végzett tevékenységek súlypontjának mindig a nemzeti és helyi hatóságoknál, valamint azok szociális partnereinél kell maradnia. Ugyanakkor, amint azt a jelenleg zajló vita is mutatja, számos olyan terület van, ahol az EU – eszköztárának teljes körű kihasználásával – potenciálisan további kezdeményezéseket dolgozhat ki a tagállami tevékenységek támogatása érdekében.

A jogszabályok nemcsak minimum-előírásokat határoznának meg, hanem – a kiválasztott területeken – teljes mértékben harmonizálhatnák a polgárok jogait az EU-ban.

A szociális eredmények konvergenciájára összpontosítva kötelező referenciaértékeket lehetne kidolgozni a fontosabb paraméterek tekintetében, ezzel elősegítve a foglalkoztatási politikák, az oktatási és egészségügyi rendszerek és a jóléti rendszerek hatékonyságának javulását. Az ifjúsági garancia példájára építve ki lehetne alakítani az uniós forrásokból támogatott gyermekgaranciát.

Uniós szinten több forrásra van szükség a készségfejlesztés, a munkaerő-piaci integrációs projektek és a szegénység elleni küzdelem támogatásához és a szociális innováció előmozdításához. Az uniós finanszírozást bizonyos referenciaértékek elérésére vagy bizonyos reformintézkedések elfogadására vonatkozó kötelezettségvállalásoktól lehetne függővé tenni, ezzel elősegítve a legjobban teljesítőkhöz való közelítést. Az EU emellett uniós szintű eszközökkel is tovább támogathatná a szociális beruházásokat.

Felmerült az is, hogy a tagállamok végrehajtó ügynökségeit kiegészítve olyan európai ügynökségeket lehetne létrehozni, amelyek a határokon átnyúló helyzetekben rendelkeznének koordinációs

funkcióval és végrehajtási hatáskörökkel; ilyen hatóság lehetne például az európai munkaügyi felügyelet és az európai közlekedési ügynökség.

A tagállamok megállapodhatnak, hogy a 27 tagú EU csak kiválasztott területeken halad együtt előre.

Mit jelentene ez a gyakorlatban?

- A 27 tagú EU megállapodik a digitális platform munkavállalóinak foglalkoztatási státuszát meghatározó közös szabályokban. Ez lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy teljes mértékben kihasználhassák az egységes európai digitális piacon rejlő lehetőségeket.
- Minden tagállam kölcsönösen elismeri egymás okleveleit.
- Az európai szociális partnerek koordinálják, sőt, akár kollektívan tárgyalják a tehergépjármű-vezetőkre vonatkozó európai bérmegállapodásokat; e megállapodásokat az egységes piacon egyetemleges módon alkalmazzák.
- Minden európai polgárnak egyetlen társadalombiztosítási száma van, amellyel bármely országban azonosítani tudja magát. A követelésekkel, ellenőrzésekkel és kifizetésekkel kapcsolatos határon átnyúló műveleteket az interneten keresztül, zökkenőmentesen lehet lebonyolítani.
- Az emberek egész Európában a várható élettartam alakulásának megfelelően meghatározott életkor elérésekor vonulnak nyugdíjba. Ez egyes országokban későbbi nyugdíjba vonulást is jelenthet, de az emberek nyugdíja biztosított.
- A vállalkozásokat nemcsak nemzeti, hanem európai ellenőrök is ellenőrizhetik.
- Előfordulhat, hogy a tagállami informatikai rendszereket az együttműködés érdekében az uniós szintű rendszerekhez kell igazítani.
- Az Erasmus+ programot az európai lakosság legalább 30 %-ára kiterjesztik: nemcsak az egyetemi hallgatók, hanem a tanulók, a szakképzésben részt vevők és a tanárok is részt vehetnek benne.
- A felsőoktatási térség minden országban egységes.
- Az európai fogyatékosági kártya minden országban érvényes.
- A határon átnyúló egészségügyi fenyegetések (ebola, Zika-vírus) leküzdéséhez uniós forrásokat is igénybe lehet venni.
- A közegészségügyi célok megvalósítását kötelező referenciaértékek segítik, például az élelmiszerek zsír- és cukortartalma tekintetében.
- A polgárok egészségügyi adataikat elektronikusan is továbbíthatják más tagállambeli kezeléseik céljából, gyógyszereiket e-recepttel is kiválthatják.

Érvek és ellenérvek:

- *A polgárok minden tagállamban több egyenlő szociális joggal rendelkeznének, így jobban azonosulnának az európai projekttel és jobban támogatnák azt.*
- *A polgárok még távolabb éreznék magukat a döntéshozatal folyamatától.*

- *Időnként továbbra is nehéz lenne kialakítani a 27 tagállam egyetértését. Politikai akaratra lenne szükség ahhoz, hogy a kompromisszumok ne járjanak a normáknak a legkisebb közös nevezőben való megállapításával.*
- *Az egységes piac zökkenőmentesebben működne, az európai munkaerőpiacok tovább integrálódnának, és csökkenne az „szociális dömpingtől” való félelem. Az egységes piac támogatása növekedne, ha meg lehetne találni a megfelelő egyensúlyt a különböző érdekek között, megőrizve egyúttal a piac integritását.*
- *A 27 tagállam közös fellépése megkönnyítené az euróövezet jövőbeli bővítését.*
- *Minden európai gazdaság ellenállóbb lenne a sokkokkal szemben, országaink együttesen adhatnának választ a kihívásokra.*
- *Az EU látható módon hozzájárulna a polgárok szerepvállalásának kibővítéséhez, például megerősített képzési programok révén.*
- *Európa a 27 tagállam egységével lenne a legjobb helyzetben ahhoz, hogy leküzdje a közös kihívásokat, emellett ereje és nemzetközi pozíciója is az egységgel lenne a legmagasabb.*

5. A vita előmozdítása

Európa szociális dimenziója az egyéni választások, a gazdasági valóság, a globális trendek és a politikai döntések függvényében folyamatosan változik. Választásunk ennyi: a változást elfogadva irányítjuk azt, vagy hagyjuk magunkat sodorni általa.

A gazdasági és technológiai változás állítólagos „nyertesei” és „vesztesei” közötti szakadék az egyenlőtlenség új formáihoz vezethet, és a kirekesztés új formáival egyre tartósabbá válik a szegénység kockázata. Egy modern és összetartó társadalomban mindenkinek képesnek kell lennie arra, hogy élete különböző szakaszaiban teljes mértékben hozzájáruljon és hozzáférjen a felemelkedés új lehetőségeihez. Ez a társadalmi igazságosság és a társadalmi kohézió előfeltétele.

Ez legalább ennyire gazdasági szükségszerűség is. A gazdasági növekedés, a munkaerőpiaci részvétel és az életszínvonal fenntartásához, valamint a szociális kockázatok elleni küzdelemhez elengedhetetlen egy olyan jól működő, magabiztos és élénk társadalom, amely befektet humán tőkéjébe, és tagjai számára életük minden szakaszában lehetőségeket teremt a boldogulásra.

Mindez egyben a politika követelménye is. A bizalomépítés elengedhetetlen a fejlődéshez, a modernizációhoz és a változásra való nyitottsághoz.

Európa ugyan számos tapasztalatot tud átadni, de egyértelmű, hogy az egyes modelleket vagy „megoldásokat” nem lehet teljes egészében átültetni vagy exportálni az egyik tagállamból egy másik, eltérő társadalmi-gazdasági helyzetű, kulturális hagyományú és oktatási rendszerű tagállamba.

Ugyanakkor minden európai ország végeredményben ugyanarra törekszik: egy esélyegyenlőségen alapuló, tisztességesebb társadalom létrehozására. Nemünk, szülőhelyünk, családi hátterünk vagy vagyonunk nem határozhatja meg az oktatáshoz, a szolgáltatásokhoz vagy a lehetőségekhez való hozzáférésünk szintjét.

A 27 uniós ország a sokféleségét kihasználva egyenként és együtt is képes reagálni a közös kihívásokra, tudva azt, hogy a jövőre való felkészülés nagy részben az ő kezükben van. Az e dokumentumban felvázolt három lehetőség annak függvényében mutatja be az európai szinten elérhető eredményeket és az esetleges korlátokat, hogy a tagállamok – csoportonként vagy összességükben – milyen ambíciókkal és milyen mértékben készek együtt dolgozni.

Az elkövetkező hónapokban tovább fogjuk vizsgálni, hogy a jövőben meg kell-e változtatni azt a szerepet, amelyet Európa a 27 uniós tagállam támogatásában játszik. A Bizottság elkötelezett a polgárokkal, a szociális partnerekkel, a többi uniós intézménnyel és a 27 uniós tagállam vezetőivel folytatott párbeszéd elmélyítése és kiszélesítése mellett. A vitaanyag fórumot kíván biztosítani annak a vitának, amelynek lényegében két nyitott kérdést kell tisztázni: Országainknak milyen kihívásokat kell együtt megválaszolni? Az uniós szintű eszközök milyen hozzáadott értéket jelenthetnek e küzdelem során?

A vita során figyelembe kell venni azt is, hogy a szociális megfontolások nem korlátozódnak a „klasszikus” szociálpolitika területére. Ezzel összefüggésben a globalizáció kiaknázásáról, a gazdasági és monetáris unió elmélyítéséről és az uniós pénzügyek jövőjéről szóló készülő vitaanyagok is tárgyalni fognak Európa szociális dimenziója szempontjából releváns kérdéseket.

A svéd kormány a Bizottsággal együttműködve 2017. november 17-én, Göteborgban szociális csúcstalálkozót kíván tartani a tisztességes munkahelyek és a tisztességes növekedés témakörében. A Bizottság addig is reméli, hogy ez a vitaanyag előkészíti az utat a társadalmaink céljairól és Európa segítségéről folytatott teljes körű és nyílt vitához.